

Dünyanın Eğitim Gündemi

SAYI - 65

İSVİÇRE: Yapay zekâ öğretimi değiştirecek ancak yerini almayacak.

"Unifokus" dergisi haziran sayısında Bern Üniversitesi Eğitimden Sorumlu Rektör Yardımcısı ve Siyaset Bilimi Profesörü Fritz SAGER, kaleme aldığı yazısında "yapay zekâ" ve "dijital dönüşüm" konularını ele alıyor. Bern Üniversitesindeki insanların dijital dönüşümle nasıl başa çıktığını göstererek risklere ve sınırlamalara dikkat çekiyor. Profesör SAGER: "Metin üreten yapay zekânın (AI) gelişimi hızla ilerliyor. Üniversite yenilikten korkmamalı, onu kabul etmeli ve kullanmalı. Bilgi toplumumuz dijitalleşme yoluyla yıkıcı bir dönüşüm geçiriyor. Emekli Harvard Profesörü Shoshana ZUBOFF, değişimin derinliğini anlatmak için bir metafor olarak kullandığı evine düşen yıldırım tecrübesinde; yayılan yangında bir itfaiyeci onu yakalayıp dışarı çektiğinde ve tüm ev büyük bir alev topuyla patladığında o, kapıları kapatıp fotoğraf albümlerini kurtarmak için uğraşıyordu. ZUBOFF, deneyimleri tarafından yönlendirilmiş ve bu nedenle tehdidi tamamen yanlış değerlendirmişti. Hayati tehlike altındayken zamanı olduğunu düşünmüştü. Yıldırım düşene kadar geçerli olan her şey bir anda geçersiz hâle gelmişti. Dijitalleşmede de aynı temel kırılmayı görüyoruz. Bu durum, üniversite öğretimi için ne anlama geliyor? ChatGPT, Kasım 2022'de üniversite öğretimine düşen yıldırım mıydı? Ben bu soruya olumsuz yanıt verme eğilimindeyim. Distopyalara 'yapay' ve 'zekâ' kelimelerinin birleşiminden daha uygun çok az şey vardır. İnsan ruhu, korkuları umutlardan daha fazla önemsememize neden olur ve en büyük korku her türlü kayıpla ilgilidir. 'Yapay', 'insan'ın antitezidir ve 'zekâ' da 'bizden daha zeki' anlamına gelir. Yapay zekâ korkusu insanların makineler üzerindeki potansiyel kontrol kaybıyla ilgilidir. Distopya her zaman insanların yeniliğe tepki vermediğini, kendi etkilerinin ötesindeki bir gelişmenin nesnesi olarak kaldığını varsayar ancak bizler özneyiz ve tarih, teknolojik çalkantılara yanıtlar bulduğumuzu gösteriyor. Üniversite bu yanıtları düşünmek, test etmek ve toplumu ileriye taşımak için en iyi beyinlerin bir araya geldiği yerdir. Bu doğrultuda Bern Üniversitesi, Strateji 2030'da 'Dijital Dönüşümde İnsan' konusunu odak noktası olarak belirledi ve buna yapay zekânın sunduğu yeni olanaklarla başa çıkmak da dâhildir.

Tartışma şu anda güçlü bir şekilde yapay zekânın hızlı gelişimi tarafından yönlendiriliyor. Tepkisel moddan aktif moda geri dönmenin yolunu bulmak için bir adım geri atmanın ve tartışılan soru üzerinde kısaca düşünmenin zararı olmaz. 'Örgütsel Karar Teorisi'; 'Örgütsel Tercihin Çöp Kutusu Modeli' olarak adlandırılan yaklaşımıyla bize burada yardımcı bir perspektif sunuyor. Bu yaklaşım sınırlı rasyonaliteyi varsayar ve bu nedenle çözümlerin sorunları çözmek için yaratıldığını ifade eden kararların işlevsel mantığını sorgular. Bunun yerine yaklaşım, çözümlerin ve sorunların birbirinden bağımsız olarak var

olduğunu ve yalnızca belirli durumsal koşullar altında birleştiğini varsayar. Yani çözümler çözülebilecekleri sorunların arayışı içinde var olurlar. Bence bu, bizim sorunumuza bakmanın iyi bir yolu. ChatGPT bir çözüm ama hangi sorun için? Bu soru ne üniversite öğretimi ne de genel olarak araştırma için devam eden tartışmada henüz cevaplanmış gibi görünmüyor. Bern Üniversitesinde 21 Nisan 2023 tarihinde gerçekleştirilen 'Öğretim ve Araştırmada Etkileşimli Dil Modelleri' konulu Perspektifler Günü, daha fazla tartışma için dikkat alınması gereken önemli öngörüler ve bulgular sağladı. İnsan bir şeyler yaratmak ister. Yapay zekâ da bunu değiştirmez. İlk farkına varılan şey, makinenin tüm etkileyici yeteneklerine rağmen hâlâ güven verici derecede aptal olsa da büyük olasılıkla bu şekilde kalmayacaktır. Yapay zekâyı bugünkü kullanma şeklimizle yarınki aynı olmayacaktır. Gelişim durmayacak ve belirli bir zihinsel esneklik kazanmamızı iyi olacaktır.

İkinci bir bulgu ise yapay zekânın herkese ortak zorluklar sunarak akademik disiplinleri bir araya getirmesidir.

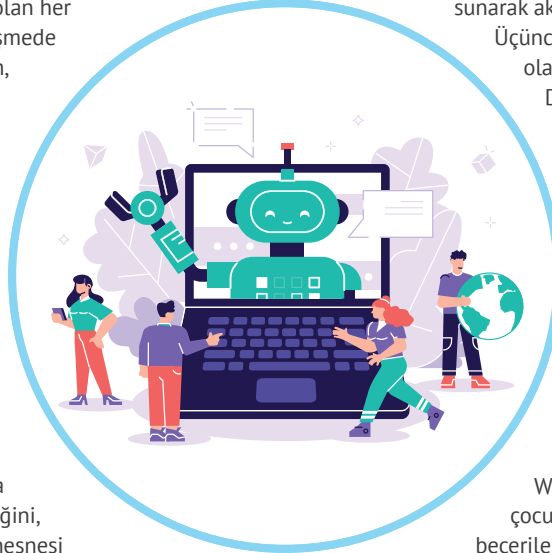
Üçüncüsü, öğretim tek başına değildir; yeni olanaklar genel olarak araştırmayı da değiştirir. Dördüncü bir farkındalığın özellikle önemli olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bir şeyler yaratmak ister. Yapay zekâ bunu değiştirmez. İnsanın yaratma arzusu yapay zekâdan faydalanacaktır ancak yapay zekâ onun yerini almayacaktır" dedi.

ABD: Süper kahramanlar ve yapay zekâ ile öğrenmek: Araştırmacılar, bir sohbet robotunun çocuklara destekleyici kendi kendine konuşmayı nasıl öğretebileceğini araştırıyor.

Washington Üniversitesindeki araştırmacılar, çocukların öz farkındalık ve duygusal yönetim gibi becerileri geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlayan yeni bir web uygulaması oluşturdu. "Süper Kahraman Zip ile Kendi Kendine Konuşma"da, bir sohbet robotu kardeşlere ders boyunca rehberlik etti.

WÜ ekibi bir hafta boyunca uygulamayla konuştuktan sonra çoğu çocuğun destekleyici kendi kendine konuşma kavramını (insanların kendilerine sesli veya zihinsel olarak söyledikleri şeyler) açıklayabildiğini ve günlük yaşamlarında uygulayabildiğini buldu. Çalışmadan önce olumsuz kendi kendine konuşan çocuklar bu alışkanlığı olumlu hale getirebildiler.

WÜ ekibi, bulgularını haziran ayında "2023 Etkileşim Tasarımı ve Çocuklar Konferansı"nda yayımladı. Uygulama hâlâ bir prototip olduğundan henüz herkese açık değil. Araştırma ekibi, uygulamanın olumlu kendi kendine konuşmadan, çocuklar için gelişmiş spor performansı, artan benlik saygısı ve daha düşük depresyon riskine kadar bir dizi fayda gösterdiğini düşünüyor. Önceki çalışmalar, çocukların sohbet robotundan çeşitli görevleri ve yetenekleri

Dünyanın Eğitim Gündemi

SAYI - 65

öğrenebileceklerini gösterse de henüz çok az araştırma sohbet robotunun çocukların sosyal-duygusal becerileri etkili bir şekilde kazanmalarına nasıl yardımcı olabileceğini inceliyor. WÜ Bilgi Okulunda Doçent olan kıdemli yazar Alexis HINIKER: "Çocukların gizliliğini tehlikeye atan istilacı veri toplama olmadan eğlenceli ve eğitici uygulama fırsatları sunan bir sohbet robotu ile çocuk merkezli deneyimler tasarlamak istedik" diyor. WÜ araştırmacıları, sosyal-duygusal becerileri geniş çapta öğretmek amacıyla iki prototip fikirle başladı. Test ettikten sonra "Zip" adlı bir süper kahramana ve destekleyici kendi kendine konuşmayı öğretme amacına odaklanarak kapsamı daralttılar. Araştırmalar çocukların başka biriyle teknolojiyi kullandıklarında daha fazla etkileşim kurduklarını gösterdiğinden uygulamayı kardeşler üzerinde test etmeye karar verdiler. Çalışmaya Seattle bölgesinden on çift kardeş katıldı. Bir hafta boyunca uygulamayı açtılar. Onlara Zip hakkında hikâyeler anlatan ve onlardan Zip'in bir süper kötü de dâhil olmak üzere diğer karakterlerle karşılaşmalarını yansıtmalarını isteyen etkileşimli bir anlatıcıyla tanıştılar. Çalışma esnasında ve sonrasında, çocuklar olumlu kendi kendine konuşma uyguladıklarını; birçoğu üzgün veya kızgın olduklarında bu yöntemi kullandıklarını söyledi. Araştırmacılar, bu etkilerin uzunluğunun net olmadığını, gelecekteki araştırmaların daha doğal ortamlarda daha uzun çalışmalarını içerebileceğini belirtiyor. iSchool'da bir WÜ doktora öğrencisi olan başyazar Chris (Yue) Fu, "Amacımız, uygulamayı gelecekte daha geniş bir kitleye erişilebilir kılmaktır." diyor.

ALMANYA: İlkokullarda okuma becerilerini güçlendirmeye yönelik adımlar

Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti Eğitim ve Okullar Bakanlığı 2023/2024 okul yılından itibaren Kuzey Ren-Vestfalya'daki yaklaşık 3.200 ilkokula yönelik zorunlu okuma saatlerini ders programının bir parçası olarak tanıtmayı planlıyor. Derstlerin haftada üç kez 20'er dakikalık sürelerle uygulanacağı belirtiliyor. Temel becerileri güçlendirmek için alınan önlemler iki güncel eğitim araştırmasının sonuçlarını da dikkate alıyor. Eğitim Kalitesi Geliştirme Enstitüsü (IQB) en son eğitim raporunda, ilkokul öğrencilerinin temel becerilerinin ülke genelinde önemli ölçüde azaldığını tespit etti. Öte yandan Uluslararası Eğitim Başarı Değerlendirme Derneği (IEA) tarafından gerçekleştirilen Uluslararası İlkokul Okuma Çalışması (IGLU) Almanya'nın sınıf içi ortalama okuma süresinin, OECD katılımcılarının (205 dakika) ve AB katılımcılarının (194 dakika) ortalamasının altında olduğunu ortaya koydu. 65 ülkeden yaklaşık 400.000 öğrencinin yer aldığı en son yapılan çalışmaya Dortmund Teknik Üniversitesi Okul Geliştirme Araştırma Enstitüsü de dâhil oldu. Almanya'dan

4.611 dördüncü sınıf öğrencisi; ebeveynler, öğretmenler ve okul yöneticileriyle birlikte çalışmaya katıldı. Alman öğrenciler okuma becerisinde ortalama 524 puan alırken ilk sırada Singapur ve Hong Kong yer aldı. İngiltere, Finlandiya ve Polonya gibi Avrupa ülkeleri de sıralamada iyi bir durumda bulunuyor. Söz konusu programın detaylarının önümüzdeki aylarda belirlenmesi bekleniyor.

KAZAKİSTAN: En iyi okulların öğretmenleri kırsal kesimlerdeki öğrencilere çevrim içi ders verecek.

Başbakan Yardımcısı Mecliste yapılan toplantıda kırsal kesimlerdeki okulların eğitim kalitesini arttırmaya ilgili çalışmalardan bahsetti. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında yetenekli çocukların meslek okullarına 4.500 öğrenci alındı. Söz konusu öğrencilerin %20'si kırsal kesimlerden gelen öğrenciler oldu. Bu bölgelerdeki okulların eğitim kalitesini arttırmak amacıyla 2023-2024 eğitim-öğretim yılından itibaren Kazakistan'ın beş ilinde "Dijital Teknolojilerin Yardımıyla Kırsal Kesimlerdeki Küçük Okulların Gelişmesini Sağlamak" adlı pilot projenin uygulanması planlanıyor. Söz konusu proje kapsamında kırsal kesimlerde bulunan küçük okullarda deneyimli branş öğretmenleri tarafından haftada iki defa öğrencilere matematik, biyoloji, fizik, kimya, İngilizce alanlarında 20-25 dakikalık çevrimiçi dersler verileceği açıklandı.

BELÇİKA: Daha iyi okuma becerileri için eğitim 3 yaşından itibaren zorunlu olacak.

Le Soir gazetesinde yayımlanan bir haberde Senato'nun zorunlu eğitim yaşını 3'e indirme kararını oylamaya sunacağı bildirildi. Belçika'da 6 olan okula başlama yaşı 2019 yılında 5'e indirilmişti. Zorunlu eğitim yaşının 3'e düşürülmesinin çocukların okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi ile eşitsizliklerin azaltılmasında etkili olacağı düşünülüyor. Senato'daki grup lideri ve teklifin yazarı olan Gaëtan Van GOIDSENHOVEN'a göre sorun üç yönlü olarak değerlendirilebilir. Bunlar: Okul performansının iyileştirilmesi, eşitsizliklerle mücadele ve öğretim dili ile ana dil arasındaki farklılıklar olarak özetlenebilir. Brüksel'de çocukların %37'si Fransızca dışında bir dili konuşarak yetiştiriliyor. Liège Üniversitesinde araştırmacı ve Belçika'nın Fransızca konuşulan bölgesi için Pirls anketinden sorumlu olan Patricia SCHILLINGS: "Zorunlu eğitimi üç yaşa indirmek çocukların daha iyi okumalarına, yazılı dil dünyasına daha iyi girmelerine yardımcı olabilir mi? Evet, anaokulunun sadece oyun oynamaya yönelik olmaması şartıyla. Amaç, daha hızlı gitmek değil; çocuklara daha fazla zaman vermektir." diyor. Belçika'da 4.sınıftaki Fransızca konuşan on öğrenciden neredeyse dördü zayıf okuyucu olarak kabul ediliyor ve bu öğrenciler benzer

ülkelerdeki yaşlılarıyla karşılaştırıldığında son sırada yer alıyor. Bu istatistiklere, okuma becerilerinin değerlendirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen uluslararası PIRLS Araştırması 2021 sonuçlarında da yer verildi. Elde edilen sonucun nedenleri arasında özellikle pedagojik uygulamalardaki eksiklikler ile sosyo-ekonomik farklılıkların olduğu düşünülüyor. Peki, buna bir çözüm üretilebilir mi? Uzman Patricia SCHILLINGS (ULiège), "Mükemmellik Anlaşması" ve özellikle de ilköğretimin ilk dört yılı için uygulamaya konulan Fransızca yeni ders materyalleri ile ilgili umutlu olduğunu belirtiyor.

DANİMARKA: Eğitim reformunun ana maddeleri

Hükümet, yüksek lisans programlarının süresinin üçte bir oranında kısaltılacağı veya tekrardan düzenleneceği bir eğitim reformu hazırladı. Reformun getireceği değişiklikler 2030'da 1,7 milyar DKK, 2032'de 1,9 milyar DKK ve 2034'te 2,1 milyar DKK tasarruf anlamına geliyor. Bu tasarruftan sağlanan kazancın eğitim sistemindeki değişikliklere yatırım yapmak için kullanılacağı belirtiliyor.

Reform çalışmaları kapsamında:

- 2028 yılında yüksek lisans öğrencilerinin yüzde 10'unun mevcut iki yıl yerine bir yıl üç aylık yüksek lisans programına kabul edilmesi,
- 2028'de yüksek lisans öğrencilerinin yüzde 10'unun aldıkları eğitime ek olarak çalıştığı karma model bir işletme yüksek lisans programına kabul edilmesi,

• Sırasıyla 2030 ve 2032'deki yüksek lisans öğrencilerinin yüzde 5'inin eğitimine ilaveten çalıştığı karma model bir mesleki yüksek lisans programına kabul edilmesi, maddeleri yer alıyor. Yapılması düşünülen diğer değişiklikler arasında eğitim dili İngilizce olan 1.100 kontenjanın 2029'dan itibaren yılda 2.500'e çıkarılması, mesleki eğitime ayrılan bütçenin artırılması; öğretmen, pedagoğ, hemşire ve sosyal hizmet uzmanı alanlarının güçlendirilmesi ile üniversitelerin lisans programı kontenjanlarının % 8 azaltılması yer alıyor.

ÖZBEKİSTAN: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi: Doğumdan itibaren, çocuk çevrimiçi olarak okula kaydedilir.

Okul Öncesi ve Okul Eğitimi Bakanlığı ile bünyesindeki kuruluşların faaliyetlerinin etkin bir şekilde düzenlenmesine yönelik tedbirler hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi kabul edildi. Bu çerçevede 1 Eylül 2023'ten itibaren:

- Okul müdürüne ayrılan toplam saatler içinde müfredatta %15'e kadar değişiklik yapmak üzere yardımcılarının işe alınması ve işten çıkarılması konularında bağımsız olarak karar verme hakkı verilmesi,
- İlçe (il) okul öncesi ve okul eğitim müdürlüklerinin okul faaliyetlerini denetleme ve eğitimin kalitesini değerlendirme yetkilerinin

kaldırılması,

- Bölgelerde en deneyimli okul müdürlerinden oluşan Yönetim Kurulları oluşturulması,
- Okul müdürlerinin Yönetim Kurulunun önerisi üzerine bölge müdürlükleri tarafından açık yarışma esasına göre atanması,
- 1 Ocak 2024'ten itibaren ise çocuğun doğumundan sonra kalıcı ikamet adresindeki mikro bölgeye bağlı okula çevrimiçi olarak kaydının yapılması, hususlarına karar verildi. Ayrıca her 5 yılda bir okul müdürlerine yönelik bir mesleki sertifikalandırma sisteminin uygulamaya konulması planlanıyor.

BELÇİKA: Evde eğitimi geçen yıla göre yaklaşık % 9 daha fazla öğrenci tercih ediyor.

La Libre Gazetesinde yayımlanan bir habere göre halen sıra dışı bir yaklaşım olsa da her yıl bazı aileler çocukları için evde eğitimi seçiyor. 2021-2022'de görülen hafif bir düşüşün ardından rakamlar tekrar yükselmeye başladı. Ailelerin evde eğitime yönelik motivasyonlarını anlamak için analitik çalışmalar yapılıyor. 5 ila 18 yaş grubundaki tüm çocuklar zorunlu eğitime tâbi ancak Valon ve Brüksel bölgelerinde Valonya-Brüksel Federasyonu tarafından finanse edilen bir okula kayıt olma zorunluluğu bulunmuyor. Bu noktada mevcut seçeneklerden biri de "evde eğitim" olarak bilinen uygulama. Federasyon tarafından hazırlanan ve son sekiz yılda yapılan kayıtların gelişimini gösteren tablo, 2015-2016 ve 2022-2023 yılları arasında evde eğitim ve benzeri eğitimlere kayıtlı toplam öğrenci sayısının 1.230'dan 3.265'e yükseldiğini, bir başka deyişle %165 oranında artış gösterdiğini ortaya koyuyor. 2021-2022 öğretim yılı haricinde, her yıl artan evde eğitim gören öğrenci sayısı COVID salgınının ardından 2020-2021 eğitim öğretim yılında 1.103'ten 2.419'a (+%120) yükseldi.

Aynı durum Flaman eğitiminde de görülüyor. Eğitimden sorumlu Bakan Ben WEYTS geçtiğimiz günlerde konuyla ilgili bir açıklama yaparak Flaman bölgesinde evde eğitim gören çocukların sayısının beş yılda iki kattan fazla arttığına dikkat çekti. Haberde son olarak, evde eğitimin her yıl kayıt altına alındığı ve düzenli kontrollere tabi olduğu belirtiliyor. Tüm öğrencilerin katılması gereken harici sertifikalandırma sınavları bir seviyeyi tamamlamanın tek yolu. Seviyesi yetersiz bulunan öğrencinin en az bir yıl süreyle Valonya-Brüksel Federasyonu'na bağlı bir okula yeniden kayıt yaptırması gerekiyor.

Editörler: Semra Hatipoğlu Kaya, Şeyma Nur Dündar

Çevirmenler: Emine Sarı, Semra Hatipoğlu Kaya, Mümin Sevin, Balzhan Omarova, Hümeyra Altuntaş Kiran, Hatice Salar Dağcı, Korhan Tunca İşcan, Abdulbasit Rikhsiboev

Tasarım: Tanzer Özder / MEB YEGİTEK

Millî Eğitim Bakanlığı
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
tarafından hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

- 1- https://www.unibe.ch/aktuell/magazine/unifokus/index_ger.html
- 2- <https://www.sciencedaily.com/releases/2023/07/230718225637.htm>
- 3- <https://www.schulministerium.nrw/presse/pressemitteilungen/ministerin-feller-wir-staerken-die-lesekompetenz-unseren-grundschulen-16>
- 4- https://www.inform.kz/kz/auyl-okushylaryna-uzdik-mektepterdin-pedagogteri-onlayn-sabak-beredi_a4075709
- 5- <https://www.lesoir.be/514573/article/2023-05-21/lecole-obligatoire-des-3-ans-pour-mieux-lire-10-ans>
- 6- <https://politiken.dk/indland/art9416432/Her-er-hovedpunkterne-i-uddannelsesreformen>
- 7- <https://kun.uz/uz/61417915>
- 8- <https://www.lalibre.be/belgique/2023/06/21/lenseignement-a-domicile-seduit-presque-9-deleves-de-plus-que-lannee-passee-certains-parents-sous-estime-que-font-les-enseignants-NOXA43ICJZEORJE2AYIX3SAJU/>

SAYI - 65

